

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

1393

Selma Lagerlöf:

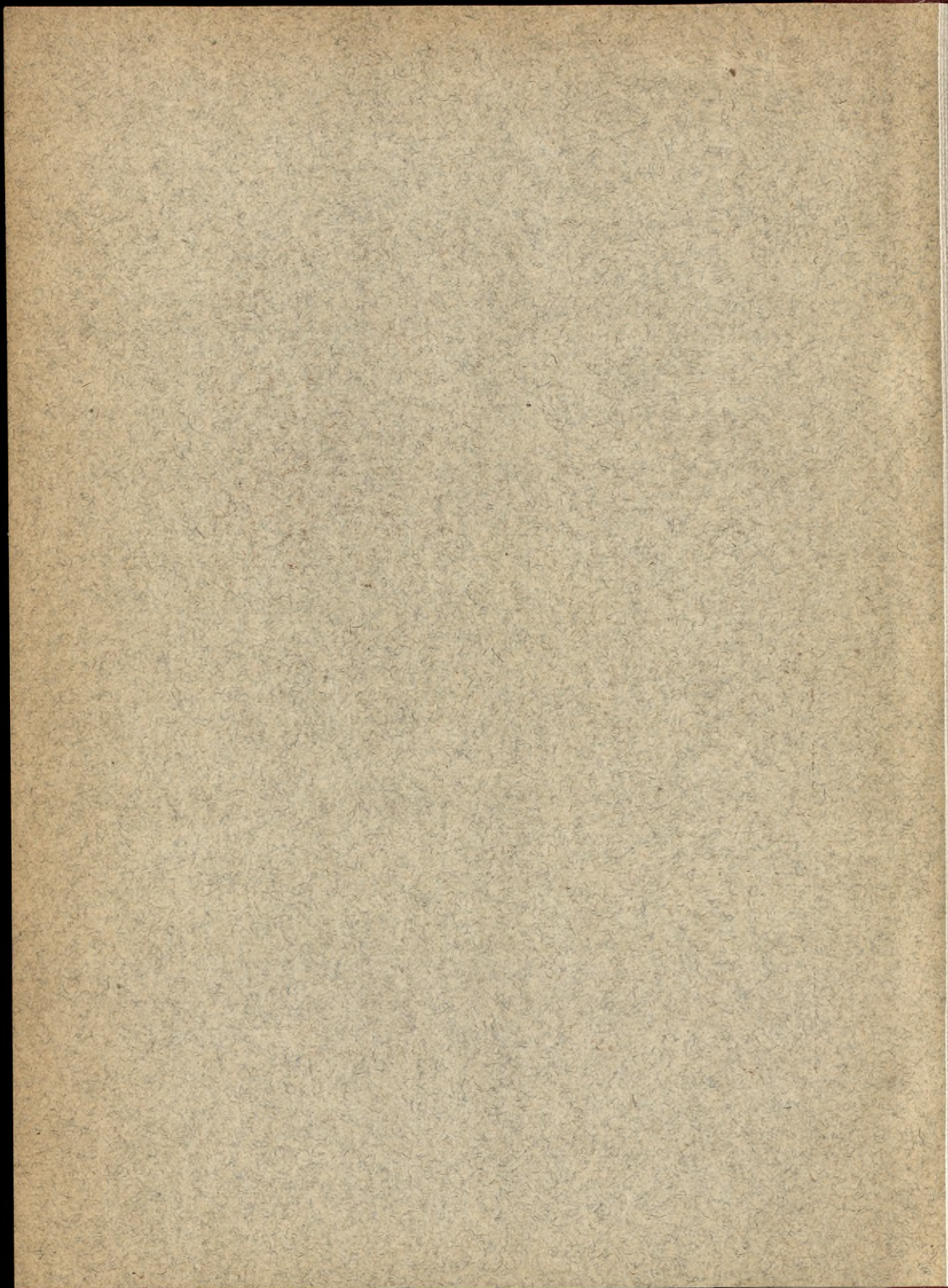
Ett äfventyr i Vineta.

Med teckningar af
Hans Nic. Hansen.

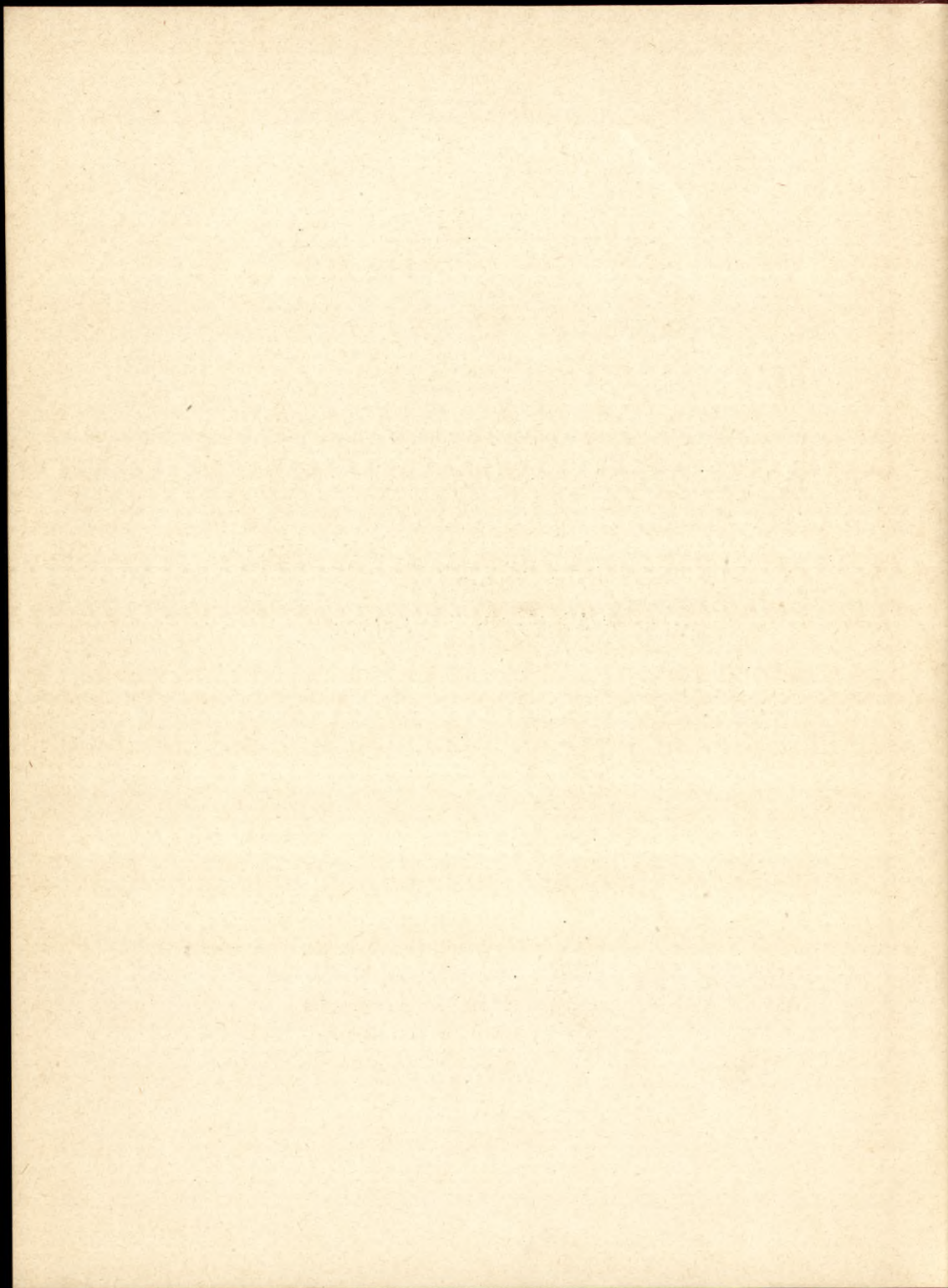
Jul-Album 1895.
Envall & Kulls Konstförlag.
Malmö och Stockholm.

SELMA LAGERLÖF:
ETT ÄFVENTYR I VINETA.

Det var en juninatt för några år sedan.

En ångbåt, som gjorde turen från Stockholm till Visby, gled fram öfver Östersjön. Det var fullkomligt lugnt. Hafvet gjorde ej en rörelse, tycktes endast tänka på att upptaga afspeglingar af den blekröda himlen. Det uppstod skiftningar och färgbrytningar som i siden, då ränning och inslag äro af olika färg.

Då passagerarna gått till kojs, hade ångbåtens rorgångare

börjat gnola en gammal, vacker melodi. Snart nog fyllde han ut melodien med ord och alltsom natten skred framåt, sjöng han allt klarare, fast han aldrig lät rösten ljuda med full kraft. Han bytte ej om melodi, utan fortfor hela tiden att sjunga samma visa.

Ombord fanns en resande engelsman, som blifvit kvarhållen på däck af nattens skönhet. Han hade länge lyssnat till sången och varit alldeles försjunken i den, så hade han ryckt upp sig och gått bortåt aktern liksom för att komma ur hörhåll. Nu kom han åter föröfver och gick rakt på rorgångaren.

»Hvad är det där för en sång?« sade han på engelska.

Sjömannen, som varit ute på långresor förstod engelska bra nog, men med hans förmåga att tala det var det kient. Han kunde ej finna på att säga annat om sin sång, än att det var visan om Vineta.

»Ja«, sade engelsmannen, »just hvad jag kunde tro, visan om Vineta«. Hans ton var i högsta grad förtretad, men han log på samma gång med hela ansiktet, liksom förbehållande sig att ej bli tagen på allvar. »Det ordet har jag hört er stå och sjunga hela natten, det var allt jag kunde förstå af saken. Men jag frågar nu. Är detta en sång för en rorgångare? Vineta, det är ju en sjunken stad, en stad på hafsbotten. Tänk er nu, att här ombord finnes någon, som trodde på förebud. Skulle han ej fråga sig om det är dit ni styr båten, til Vineta?«

Han talade med samma harm och med samma leende, förbehållande sig att ej bli tagen på allvar. Sjömannen stod

också helt trygg och bara småskrattade. Han förstod hvarje ord, men kunde ej laga til ett svar.

Engelsmannen fortfor. »Låt oss tala förstånd«, sade han, men leendet vek ännu ej från hans ansikte. »Jag skulle gärna vilja ha ett par frågor besvarade af er. Tror ni verkligen ej att det ges händelser, som äro till för att förbereda andra händelser?«

Nu hade rorgångaren ej förstått. Han skakade på hufvudet.

Engelsmannen teg en stund och tänkte efter på hvad sätt han skulle förtydliga frågan. »Jag skall berätta er något, så att ni förstår mig«, sade han slutligen. »Då jag var tolf år gammal, bestämde sig mina föräldrar för att utvandra, och jag skulle naturligtvis följa dem. På järnvägsresan till Liverpool kom jag då att från ett kupéfönster se en skola tåga förbi. Ännu, säger jag er, kan jag se dessa gossar, som vände hem från en fridag i det gröna. Jag minns deras röda kinder och blommorna som de buro och löfvet, hvarmed de hade prydt sina hattar. Nå, ser ni, det var ju bara vackert att se dem, och ändå skrämde det mig. Jag tyckte ej alls, att de gossarna voro där i verkligheten, utan att de blott voro förebud för något kommande. Och utan att jag i denna stund vet hvarför, satte jag händerna för ögonen och började gråta. Och under natten, då vi lägo öfver i Liverpool, hade jag en förebådande dröm. Jag drömde mig ombord på emigrantångaren. Och i drömmen såg jag, att den just skulle till att segla och gaf akt till hur en matros företog sig att hissa en vimpel på stormasten. Då tänkte jag, som drömde: den vimpeln kommer aldrig upp, och så gick

det. Då den var halfvägs uppåt masten, trasslade den in sig i tågverket och fastnade. Jag såg hur mannen slet och ryckte i den för att få ned den, och hur den åter fastnade, då han hissade den på nytt. Aldrig kunde han få den mer än halfvägs uppåt masten. Flera skyndade nu fram för att hjälpa, det blef uppståndelse och villervalla, kaptenen kom, styrmännen kommo. Jag tyckte jag kunde ej alls förstå hvarför folk gjorde så mycket väsen af en vimpel. De, som ryckte och sletto blefvo allt flere, men vimpeln gick ej upp, och det blef en obeskriflig förfäran. Alla ombord samlades kring masten och alla blefvo utom sig af ängslan, då de sågo att vimpeln ej gick upp. Somliga kastade sig på knä för att bedja Gud, att han måtte låta vimpeln gå upp. Men jag, som drömde, var ej alls rädd ännu, men plötsligen blef jag det af att se de andras förskräckelse. Menniskorna voro likbleka, deras hår reste sig, ögonen trängde ur sina hålor, det rosslade i struparna och händerna knäppte de så hårdt, att det knakade i lederna. Då blef jag så rädd, att jag vaknade vid det. Ännu nästa dag satt skräcken kvar i mig. Man ville ha mig ombord, men jag gick ej. En sådan förfäran var öfver mig, att mina föräldrar trodde, att jag skulle bli vansinnig, om de tvingade mig att följa, och läto mig stanna i England. Sedan visade det sig, att detta varit ett förebud. Jag blef satt i den skola, hvars lärjungar jag sett på vägen, och utvandrarbåten led skeppsbrott. Mina föräldrar och syskon och de flesta af min släkt förgingos«.

Medan engelsmannen berättade detta, var hans röst fullt dystert och hans ansikte alldeles alvarligt, men knappt hade han slutat tala om drömmen, förrän han återtog leendet, som

alltid syntes protestera mot hans ord. »Nå«, sade han »förstår ni nu? Tror ni ej, att somliga händelser endast äro förebud för andra, som skola komma«.

Rorgängaren vände nu ögonen bort från styrlinien och såg på engelsmannen. Han såg en ung, något blek man af ett vanligt och rätt behagligt utseende. Karlen såg på honom, som om han sökte något underbart hos honom. Då den främmande talat om sin dröm, hade han känt sig skakad af den ena rysningen efter den andra.

Men han svarade endast. »Hur skulle detta kunna vara möjligt«.

Engelsmannen ryckte på axlarna. »Kunde man ej tänka sig, att naturen hade mer omsorg om den ene än om den andra. Hafvet till exempel,« sade han inställsamt, »ger ju alltid godt väder åt en och dåligt åt en annan«.

Sjömannen nickade instämmande.

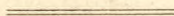
Den främmande återtog med nytt mod. »Och ni har verkligen aldrig själf haft ett sådant förebud? Ni har aldrig tänkt, att denna visa om Vineta skulle kunna uppfattas som ett förebud. Brukar ni sjunga den hvarje natt?«

Rorgängaren ryckte till och såg nästan med ängslan på engelsmannen. Plötsligt besinnade han sig, log godmodigt och pekade på ett anslag tätt bredvid. »Passagerare anmodas att ej tilltala rorgängaren«. Han öfversatte det långsamt och uttrycksfullt.

Engelsmannen stirrade på honom en sekund utan att förstå. Så begrep han och gick skrattande akterut.

Men rorgängaren drog ett lättadt andetag. Om den mannen fått fråga mer, så skulle han lockat ur honom, att

han ej sjungit denna visa på tre år, lockat ur honom hvem som lärt honom visan och hvarför han ej sjungit den på så länge. Till sist hade han väl förmått honom att tro, att det skulle betyda något, att han nu tagit upp den. Han smålog ovilkorligen åt, att det skulle betyda något af död och undergång, att han sjöng visan. Var det någon mening med det, bådade det väl snarare uppståndelse. Och han började gnola den på nytt

Sedan tre dagar låg dimma öfver Visby. Den hade kommit öfver staden vid sextiden en morgon, straxt innan Stockholmsbåten hade lagt till vid kajen, och allt sedan hade den legat kvar öfver staden. Det var, för att ändå vara en dimma, en temligen behaglig sådan. Den var aldeles hvit, mycket ullig och lätt, ständigt i rörelse. Den ingaf alltid de bästa förhoppningar om att den skulle draga bort i nästa ögonblick, den förhindrade ej sommarvärmen att göra sig gällande, den klubbade sig ej fast som rå fukt hvarken vid murar eller träd, marken var torr som under solsken. Trots detta verkade den nog nedstämmande, det var som om blickarnas ständiga oförmåga att genombryta de hvita slöjorna gjorde också hjärnorna osäkra och famlande.

Den hade i mycket samma verkan som nattmörkret. Folk kände sig böjdt för att tro på öfvernaturliga ting, att hålla för möjligt och sannt sådant, som man eljest ej vill skänka en troende tanke. —

Vid den tiden bodde i Visby de gamla fröknarna Isfeldt. Det var tre gamla damer, som kände staden och dess historia, damer, som själfva voro med om att göra dess historia. Det var nämligen så, att fattigt folk i Visby hade tagit för vana att gå till dessa damer med alla sina bekymmer. Och så småningom hade de blifvit något midtemellan själasörjare och fattigvårdsföreståndare och regerande furstinnor. De voro mycket goda kvinnor, men det var något af försyn hos dem.

På kvällen af dimmans tredje dag uppsöktes dessa fröknar i deras gamla trappgafvelshus af en resande engelsman af ett blidt och angenämt utseende, hvilken presenterade sig som Mr. Edward Stone, lärare vid en skola i London, stadd på resa genom Skandinavien för geologiska studier.

Mr. Stone kom ej ensam, med honom följde Tom Sundling, rorgångare på en af Stockholmsbåtarna och gammal bekant till fröknarna. De kände ju hela staden för öfrigt. Det var hardt när omöjligt att ej vara känd af dem.

Tom gick rakt bort til fröken Maria, och fröknarna visste då genast, att Tom behöfde en hjälp, som hade en talande tunga, ty hade det varit fråga om att få något skrifvet, hade han vändt sig till fröken Hilda, och hade det varit fråga om att begära en handräckning i handling, hade han vändt sig till fröken Alma. »Fröken Maria«, sade han talande i trött och nedstämd ton. »Jag har en sak att säga den här herrn

— men jag kan ej tala nog bra engelska. Jag förstår honom, men då jag skall tala själf, tappar jag bort orden«.

Därpå satte Tom sig ned på en soffa utan att vara ombedd, och engelsmannen gjorde likaså. Systrarna sågo leende på hvarandra och skakade på samma gång på hufvudet. Dessa män voro synbart ur jämvikt, syster Maria skulle få ett ovanligt ärende att handlägga.

»Fröken Maria«, sade Tom vidare, »ingen har varit så inne i saken som ni och de andra fröknarna och ni kan tala engelska. Därför om ni vill vara så god och hjälpa mig, så skall ni berätta Veras historia för den här herrn.«

»Tom«, svarade fröken Maria Isfeldt och rätade upp sig i all sin värdighet. »Det skall jag alldeles icke göra«.

Och på samma sätt som fröken Maria rätade sig och fröken Hilda och fröken Alma, och engelsmannen, som alls ej kunde förstå hvad som sades, märkte plötsligen, att de tre enkla gummorna voro fint och förnämt folk.

Sjömannen endast höjde på axlarna som ett tecken, att han redan nekat i sin tur och att det varit gagnlöst. »Hon vill det själf«, sade han.

Fröken Maria flammade upp i sin vanliga ifver. »Detta hade jag ej väntat mig af Tom Sundling«, sade hon. »Om än Vera handlat illa mot Tom, så hade jag ej trott, att Tom skulle vilja förråda henne till en främling. Hvad vill han med henne? Vill han skrifva en bok om er? Det finns nog dumma böcker ändå i världen. Är Tom så säker att Tom ej har större orätt mot Vera än hon mot honom?«

Tom tog emot klandret med tålmod. Han var som en tröttkörd häst, som ej ens kan rycka upp sig för ett piskrapp. Han vände sig nu till engelsmannen och sade: »Fröken Maria vill veta hvarför ni vill veta det«. Därpå skrufvade han upp sig på den smala soffan, satte hufvudet mot väggen och satt så, styf och orörlig som om han varit fastspikad, allt medan engelsmannen talade.

Mr. Stone begärde ej bättre än att få tala. Fröknarna kunde ha gått ed på, att den mannen eljest var lika tystlåten, som Tom var öppen och pratsam. De voro båda förda ur sitt vanliga sinnestillstånd, hvad det så kunde ha händt dem.

»Fröken Maria«, sade han, »jag kom till Visby i förrgår och sedan dess har jag hunnit med en sådan mängd dårskafer.

Han skrattade lätt, och de tre små gummorna tinade synbarligen upp. Det var tydligen en hel fest för honom att veta sig ha gjort en mängd dårskaper. Han väckte deras medkänsla.

Det kommer sig allt af, att jag kom ut på hafvet i förrgår natt. Jag blir alltid upprörd, då jag kommer ut till sjös. Hafvet är skuld till att jag måst föra en ensam och glädjelös tillvaro. Jag tror det är ingenting jag hatar så som hafvet.«

Mr. Stone märkte hur de små gummorna liksom flyttade honom närmare. Med ens förlorade han känslan af att vara bland främlingar, han satt bland trogna, gamla vänner.

»Det är bäst, att jag så godt först som sist gör en anmärkning om mig själf, sade han. »Jag är en vetenskapsman och naturliga förhållanden af orsak och verkan är hvad jag tror på, i verkligheten, innerst inne. Men som barn fick jag en stark stöt hän mot det mystiska, och detta tar ut sin rätt ibland. Jag har två människor inne i mig«.

Mr. Stones blickar blefvo med ens sväfvande och hans mun log hemlighetsfullt. »I min ungdom, i min ensamma, trånande ungdom hade jag ingen annan glädje än att drömma. Jag brukade då tänka mig, att hafvet skulle försona sitt brott mot mig genom att göra mig rik. Nu i förrgår natt, då hafvet låg alldeles stilla, kom den tanken upp i mig, att det uppförde sig så väl, därför att jag var ombord. Och den gamla tanken om försoningen var genast framme. »Tänk«, sade han med ett ursäktande leende, »jag hade brukat drömma om, att jag som dykare gick på hafvets botten och sökte perlor. Och hafvet visade mig, hvad det aldrig förr visat en

menniska. Tångskogen vek åt sidan, och jag såg en grotta öppna sig, tätt besatt med vidunderligt stora musslor. Riktigt jättestora skulle de vara och sitta tätt intill hvarandra, infästade i grottväggen som vigvattenskärl. Men då jag kom in, skulle de alla på en gång öppna sina skal, och jag skulle se deras inre uppfyllt af stora, daggklara perlor.

»Den drömmen kom tillbaka nu. Men jag brukar ej tycka om att återfalla i barndomsfantasierna. De föra med sig tanken på så mycken bedröfvelse och ensamhet. Jag började promenera på däck för att jaga bort dem. Då fick jag höra, att mannen vid rodret sjöng en visa. Jag uppfångade ett ord, Vineta, och straxt var jag fången på nytt. Jag lyssnade, ja, fröken, jag lyssnade till den visan såsom jag aldrig i världen lyssnat till något. Och jag lägger märke till karlen, som sjunger. Hans utseende, hans dräkt, allt gömmer jag inom mig. Och så börjar jag undra hvarför jag fördjupar mig i detta, om det bådär något, förutsäger något«.

Han böjde sig framöfver och såg mot golvet. Det var som om han stirrade ned i ett oändligt djup af ensam sorg. Genast lade fröken Maria sin hand i hans och fröken Hilda klappade honom på axeln.

»Jag hade ej varit så ensam som barn«, sade engelsmannen, om jag ej haft det, som skilde mig från andra. Jag inbillade mig ständigt vara omgifven af förebud. Och jag var stolt öfver det, det var som om försynen vakade särskildt öfver mig, men det var ju blott att göra lifvet till en hexdans af aningar och förutsägelser, där jag slängdes och rycktes fram och åter«.

Men nu ryckte mannen åter upp sig. »Förlåt mig«.

sade han leende, »jag är ej kommen hit för at klaga. Nu ville jag blott säga, att allt det där åter var öfver mig i förrgår natt, och vet ni hvad jag gjorde. Jag gick fram till mannen vid rodret och frågade honom om han ej kände som jag. Men han tog ej min fråga på alvar; om han det gjort, om han svarat, att han varit lik mig, då skulle jag omfamnat honom i glädje.

»På morgonen, då vi vaknade här i Visby, hade jag visat ifrån mig allt det öfvernaturliga, men dimman förde det tillbaka till mig. Förebuden hade rätt, staden jag var kommen till, var ju Vineta, hvad den så hette i verkligheten, dimman gjorde den till Vineta«.

»Det var oemotståndligt, det var oemotsägligt. Det var möjligt, att jag var den förste, som uttalade ordet, men inom ett ögonblick flög det från mun till mun på alla de resande. Vi hade ju somnat in ute på hafvet, och då vi nu vaknade, omgäfvos vi ej af luft, utan af ljus fuktighet. Långt kunde vi ej se, men vi skymtade dock gammaldags torn och trappgafflar, som voro vi komna till en stor ruinstad. Det var tydligt för oss, att vi voro på hafsbotten, allt det hvita, som bolmade upp omkring oss, det var hafvet själf och staden framför oss var hafsbottnens döda stad, det sjunkna Vineta.

»Nu har jag sagt er, fröken, hur jag drömde som barn, hur jag drömde, att hafvet skulle göra mig rik. Jag drömde ock, att hafvet skulle göra mig lycklig. I den drömmen brukade jag inbilla mig, att jag kommit till en stad på hafvets botten.

Jag kände mig omgifven af hafvet, men jag gick där utan at besväras af det. Och på samma gång var jag olyck-

lig. Det hörde till den drömmen, att jag skulle tänka på allt, som var olyckligt, både utslitna kläder och svårlärda lexor. Men svårast skulle jag känna, att jag var ensam. Jag skulle gå gata upp och gata ned, vara mycket hungrig och trött och alls ej veta hvart jag skulle taga vägen. Men så skulle jag komma till en gata, som jag tyckte mig känna igen, och se ett vänligt gammalt hus med en stor stentrappa och på trappan skulle sitta en flicka. Då jag kom, skulle flickan genast springa emot mig, hon skulle med handen fatta om min handled och släpa mig med sig in i huset. Och flickan var min syster, huset var vårt gamla hus, föräldrarna sutto därinne och väntade på mig. Men jag kom visst aldrig in i huset, jag drömde egentligen ej längre än till att min syster lade sin hand på min arm. Jag kände det som något så outsägligt ljuft, då denna fasta lilla hand berörde mig, då var det slut med all sorg, det var det härligaste omslag, jag genomilades af lycka.

»Ser ni, fröken Maria, då jag gick på Visby gator, erfor jag just det samma. Jag var olycklig, som jag brukade vara i min inbillning. Och utan att tänka på hur gagnlöst det var, gick jag och sökte efter vårt gamla hus.

Det kom väl allt af dimman. Jag är ju van vid dimma, men den är grå, mörk, smutsig. Denna åter är fin, lätt, hvit som blomfjun. Denna dimma ger en så mäktig illusion. Den gör allting så gränslöst stort, gatorna taga aldrig slut, och tornens tinnar gömmer den bort uppe i det oändliga. Denna dimma gör allting vördnadsvärdt ålderdomligt, den ger ruinerna årtusen af tillvaro, den tränger in bland träden, förstorar stammarna och gör bladverket fast och tjockt. Jag

såg inga sommarunga löf. Det var blad, skapade för århundraden, som sedan genomlevvat århundraden.

Och hvad dimman framför allt ger, är skönhet. Hur den draperar, hur den insveper, hur den skymmer, skönhet ger den. Och allt detta gjorde, att här väl kunde vara min drömda stad. Jag tyckte, jag var på botten af tidens haf, här fanns ej mer det förgängliga, som leker på dess yta, utan här var den starka bottensatsen af minnen. Här borde jag finna mina döda«.

Han såg bort till de gamla damerna för att se om de förstodo honom. Och de nickade instämmande, som om de redan för länge sedan funnit ut allt detta.

»Jag tyckte, fortfor engelsmannen, att alla jag mötte voro sådana som ägt lyckan och förlorat henne. Jag såg dem gå här i inåtvänd glädje, ej sökande någon, ej önskande något, främmande för det närvarande, lefvande om allt, som varit. Jag förstod sägnerna om Atlantis och Vineta, om djupets länder och städer, som äro så härliga att guldäpplen växa på de delar af dem, som nå öfver hafsytan. Den gångna lyckan vill också den ha ett hem. De äro minnets städer och länder. Det är så, dikten menat det.

»Nåväl, det var i en sådan stämning dimman bragt mig. Jag var tillbaka hos min gångna lycka, jag var i mitt hem. Där satt jag nu och bläddrade i vår gamla japanska bilderbok. Ty, ser ni, dimman skymmer ju bort allting, man ser bara en sak i sänder, alldeles perspektivlöst, men man ser denna enda sak så mycket bättre just som på de japanska bilderna.

Det var ett svart, litet hus med hvita fönsterkarmar och hvita knutar och både tak och fönster fullt af röda pelargo-

nier. Det stod där på sin sida i bilderboken, man kunde ej gå förbi det, man såg ingenting mer. Och på ett annat ställe var det en stor syrenhäck, fullsatt med blommor. Den ståtade med sina blomplymer, som om den vore den enda syrenhäck i världen och begärde att uppskattas därefter.

»Men hvad säger ni nu därom, fröken Maria, att jag midt uppe i detta får höra rorgångarens visa? Vineta, Vineta, ljuder det mot mig, men dimman är tät omkring mig, och jag ser ej hvem som sjunger. Och så ger jag mig på jagt efter visan.

Blad på blad i bilderboken bläddrar jag förbi, medan jag söker efter visan. Det var portaler, det var murar med slingväxter, det var en repslagarverkstad, som tagit trottoaren till bana. Det är förvånande att se hur människor inrättat sig för att lefva i minnets stad, hur de stöda sina små hyddor mot den eviga ringmuren, hur de stänga sina portar med munkarnas snidade dörrar. Det sista jag såg var en smedja. Den stod präktigt svart mot den hvita luften, och den var uråldrig. Den hade ingen dörr åt gatan, bara en stor glugg och genom denna såg man ässjan med de glödande kolen. Följer ni med, fröken Maria?»

»Mr. Stone«, svarade fröken Maria muntert, »ni har mig under armen. Jag följer edra steg. Skola vi stanna vid smedjan?»

Mr. Stone strök sig med handen öfver pannan och drog djupt efter andan. »Det är dumt af mig att tala vid er om detta, som ni sett tusen gånger, men jag ville, att ni skulle veta hur jag såg det. Nej, jag vill ej stanna vid smedjan,

endast anmärka om den, att den syntes mig olycksbådande, gjorde ett hemskt intryck på mig«.

Fröknarna utbytte en snabb blick af undran och intresse — Mr. Stone fortfor. —

»Bakom smedjan fann jag visan. — Gatan begränsas ej där af mur eller väg utan berget själf springer fram i dagen — Uppför klippan kryper murgröna, utför den störtar Clematis, men på dess topp står en guldregnsbuske. Och tack vare dimman, tänker den busken liksom syrenhäcken nyss, att den är den enda i världen, och blommor därefter, men bördan har blifvit den för tung, och de blombelastade grenarna vilja brytas. En flicka ligger på knä däruppe och binder upp guldregnet. Hon är det, som sjunger visan.

»Det vore ju galenskap att säga, att den visan är den skönaste i världen, eller att flickan, som sjöng den, är ljufvare än andra kvinnor, men jag har aldrig känt mig så tilldragen af någon annan visa eller någon annan flicka.

»Jag har sagt, att jag liknade staden vid en japansk bilderbok. Jag påminner er nu om det, för att ni skall tänka på hur väl hon, som band upp guldregnet, passar in däri. Är inte typen japansk? Kroppen är så späd, att hufvudet med det tunga håret synes vara för stort och ögonen äro sneda. Därtill kommer, att hon alltid låter hufvudet luta åt ena sidan och att hon håller händerna så hjälplöst hängande. Hon är visst ej lik någon annan på ön. Det synes mig, att hon måtte vara olik alla andra också till sina inre egenskaper och ha svårt för lifvet här, som om hon vore af en främmande ras!«

Här utbytte de gamla damerna samma undrande och bekräftande blick som nyss.

»Då jag gått fram genom staden, hade jag lagt märke till att på hvarje hus satt en liten hvit lapp. Dessa lappar betydde helt visst, att rum funnos att hyra. Nu var det endast en sak att göra, se efter om vissångerskan hade ett hem och om där syntes någon sådan hvit lapp.

»Det var allt, som det skulle vara. Bakom guldregnsbusken reste sig ett hus, på husets hörn satt den hvita lappen. Jag går ned till hotellet, söker upp portiern, som kan tala engelska, och får saken ordnad. Före kvällen är jag inflyttad i ett litet rum, som har ringmuren till fjärde vägg. Tätt bredvid mig hör jag ett ständigt tick tack från en symaskin. Jag tänker, att vissångerskans mor måtte vara sömmerska.

»Från mitt fönster ser jag ut till klippan med guldregnet. Där finnes en liten, illa skött trädgård. Vissångerskan går och rensar i den, men det är ingen fart i rensningen. Om ogräset är vackert, låter hon det stå, hon har ej hjärta att rycka upp det.

»Till en början tillbringar jag tiden i mitt fönster, följande henne med ögonen. Hon ser det och tycker väl, att jag bär mig besynnerligt åt, men har fördrag med mig. Då hon ändtligen sätter sig till ro på en smal, liten bänk, går jag ut och lägger mig ned i gräset vid hennes fötter. Vineta! säger jag och ser bedjande på henne. Vineta, upprepar hon frågande, hon vill gärna göra mig till nöjes, men hon finner mig mycket underlig. Så förstår hon hvad jag vill och börjar sjunga visan. Hon lär mig den sedan ljud för ljud. Jag förstår ej ett ord, men jag har aldrig varit så nöjd.

»Då jag lärt visan, äro vi tydligen vänner. Hon vill låta mig se sin egendom, eftersom jag är en okunnig främling. Och vet ni hvad hon gör, hon lägger sin hand om min handled. Hon vill föra mig med sig, ser ni, och hon kan ju ej säga mig hvart jag skall gå. Som jag nyss anmärkte, det är underligt att se hur människor inrättat sig för att bo i minnets stad. Här hade de satt dörrar för ett par af ringmurens nischer och förvarade där sina matvaror. Hvad kunde ej den muren användas till. Den var ihålig, hon hade den som hönshus. Men på sin yta uppbar den starbon och dufslag, till och med en kanariefågel hängde där i sin bur. Det var fågelbo vid fågelbo så långt upp hon kunnat komma.

»Men då tänkte jag ej på detta, fast jag såg det. Jag tänkte på att hon lagt handen på min arm. Den svala handen hade slutit sig om den likt en lyckoring från en saga. Det var min dröm. Jag blef med ens trygg, jag blef fullt nöjd och tillfreds. Jag var nu värkligen kommen hem. Om jag förut i mitt lif trott mig vara nöjd, så var det därför att jag glömt hvad lycka var.

»I går förde hon mig omkring i staden och visade mig äfven trakten utanför murarna. Hon har en känsla för mig som för ett vilsekommet barn, och jag låter henne ta vård om mig.

»I dag vid middagstiden fick jag klart för mig, att hon måste bli min hustru. Jag vill föra henne med mig till England. Hon gör mig lycklig, och jag kan ej undvara henne. Det är hon, som hafvet vill ge mig som ersättning för min ensamma ungdom.

»Jag går då åter ned till portiern på hotellet, och med

hans hjälp söker jag upp rorgångaren, som sjöng flickans visa. Det föreföll mig, ser ni, som om den, hvilken sjöng hennes visa, också skulle veta något om henne själf. Och jag ville ju gärna veta något om henne.

Nu visar det sig, att rorgångaren känner vissångerskan, det visar sig ock, att han ej vill lemna några som helst upplysningar om henne.

Då förlorar jag tålmodet och anförtror mig åt honom. Jag talar om min ställning och min önskan att gifta mig med vissångerskan. Sjömannen förändrar ej en min. Äntligen säger han, att han vill följa mig till henne. Han gör ock så, och jag ser hur de mötas. Deras ögon äro vänner, och deras röster fiender. Jag vet ej hvad de säga hvarandra, men om en stund talar han om för mig att han sagt henne, att jag vill gifta mig med henne, och att hon svarat, att hon ville, att jag skulle höra hennes historia. Därpå hittar han på att gå till er för att finna en tolk«.

Med detta slöt han sin långa historia, helt likgiltig för hvad han skulle få höra, men helt lycklig öfver att hafva fått gifva sig luft, att hafva fått tala om allt detta för de förstående, gamla damerna.

Och nu satte sig fröken Maria tillrätta vid sin stickstrumpa, ty nu var turen hos henne. Det hon hade att göra föreföll henne både pröfvande och hedrande. Men först vände hon sig til sjömannen och sade på svenska:

»Så snart du kom in här, Tom Sundling, sågo jag och mina systrar, att du sett henne. Är det då verkligen din mening, Tom, att jag skall berätta historien. Ämnar du afstå Vera åt en annan?«

Hon^e och de andra små gummorna satta alla ögonen i Tom, men han svarade ej ett ord. Då vände hon sig till Mr. Stone och sade på engelska:

»Jag och mina systrar tycka mycket om er, Mr. Stone, och just därför vill jag vara öppen mot er och säga er, att vi i detta ej stå på er sida. Vi motarbete er, Mr. Stone, men vi motarbete er bäst genom att berätta historien för er just nu. Detta säger jag er, så att ni sedan ej skall känna agg mot oss.«

Och hon och hennes systrar nickade åt honom med de vänligaste leenden i sina skrumpna ansikten. Därpå smålogo de, som ej förde ordet, åt hvarandra. De visste redan hur Maria skulle ta den här saken. Den ene visste alltid allt om den andra.

»Det var högt uppe i staden tätt under ringmuren«, började fröken Maria, och man såg på henne, att hon njöt af att få berätta en god historia för en god åhörare. Hon var till och med så ifrig allt från början, att engelskan ej alls besvärade henne. »Där bodde en fattig enka i en liten nätt stuga. Det var visst ej mycket med den, men ringmuren var dess fjärde vägg, murgröna klädde de andra, och ett sadeltorn steg upp tätt bredvid, så den hade ett visst förnämligt utseende. Enkan själf satt dagen i ända och sydde linnesöm på sin maskin, alla sysslor besörjdes af hennes dotter.

Och det är denna dotter, denna lilla Vera, som ej alls hette Vera till minne af någon nihilistkvinna utan bara som sammandragning af hennes långa dopnamn Veronika, det är hon, som allt sedan sina tidiga barnadagar, varit omtalad bland oss för sin dumhet.

Hon var så godtrogen, skall ni veta, att det ej fanns den sak, man ej kunde inbilla henne. Då hon var fyra år, satte lekkamraterna henne till att vakta sparfvar, då hon var fem, lärde de henne att ärlorna låta sig fångas, om man strödde salt på deras stjärt. Sådant säger man till alla barn, och de pröfva det och finna, att det är lögn, men hon satt i timal, hon, med spö i hand och trodde, att hon vaktade sparfvarna. Hon sprang hela dagarna ute vid våra torra vallgrafvar och förföljde ärlorna. Hon kan egentligen tro allt, utom att man narrar henne.

En vacker dag kommer hon i skola, och man lär henne läsa och skrifva. Det går lätt nog, men sedan är det nästan omöjligt att få in något mer i det vackra, lilla hufvudet. Men hon har nog sina gåfvor, isynnerhet skrifer hon mycket nått. På hennes skrifböcker finnes aldrig en plump, aldrig ett viket hörn. Hon har ock en förunderlig gåfva att hålla sig själf ren och oskrynklad. Om hon gråter, är det, då någon spiller bläck på hennes klädning, eller om de skratta åt henne för den gammaldags duken, hon har på hufvudet. Detta finner hon så förolämpande, att hon nekar att gå i skolan dagen efter, hon, som annars tål, att hela klassen skrattar åt henne.

Skoltiden blef nog bitter för henne. Hon kan alls inte räkna. Hennes mor kan komma till skolmästaren och förväna sig öfver att flickan är så dum i räkning. Hon säger, att hon kan sända henne på torget efter hvad det vara må. Aldrig låter hon torgfruarna bedraga sig på ett öre. Men då den lilla stackaren får fatt i tafla och griffel, kan hon ej räkna ut ett tal. Då hon kommer fram till svarta taflan, ritar hon där upp siffror, ingen i klassen skrifer dem vackrare, men

addenderna skrifer hon i en rad och subtrahend under minuend.

Det är under ett förtviflans ögonblick vid svarta taflan, som hon fattar vänskap för en af gossarna. Hon skall dela ett tal med ett annat, och man har sagt henne, att hon skall dividera, men hon har skrivit talen under hvarandra och kommer ej ur stället. Då känner hon det, som om allt vore slut för henne och ser med tomma blickar ut öfver klassen. Men en gosse börjar då blinka åt henne, och sätter upp sin griffel i vinkel mot sin lineal. Då kommer hon ihåg hur det är, man ställer upp ett divisionstal, och bara hon vet det, kan hon ock räkna.

Hon misstror ingen, men intet kan liknas vid det förtroende, hon sedan dess har för den gossen. Så snart hon får en fråga, fäster hon ögonen på honom. Han hviskar till henne, rätt och galet om hvartannat, allt som kommer från honom tar hon emot med blindt förtroende. Ibland narrar han henne att säga de största galenskaper, det gör alltjämt ingenting. Hon förklarar ej saken för sig eller tänker kanske, att hon hört miste, och vid nästa fråga vänder sig hennes blick lika tåligt bedjande till honom.

Det är likadant under lekstunderna. Hon ställer sig alltid under hans beskydd, det är som om den saken ej mer kan ifrågasättas. Han är i början litet generad öfver den där dumma flickans kärlek, men hon besegrar honom, och snart tål han ej, att någon mer än han själf får narra henne. Det är hans rätt. Han säger henne, att om hon vakar i ett portorn en natt, så skall hon få se de döde tåga ut och in i Visby. Och det gör hon. Och då de döde ej komma, får han henne att tro, att hon sofvit i rätta ögonblicket.

I alla fall är det väl denne gosses beskydd, som gör lifvet uthärdligt för henne, som ej kan lära sig annat än det, som är rätt och slätt. Och på tu man hand ha de roligt.

En gång såg jag dem på en vandring. De brukade stämma möte vid den porten, som från botaniska trädgården leder ut till vallgrafvarna. Hon kommer helt stilla ut genom porten och ställer sig att vänta. Han kommer med helt annan ståt. Först kommer ett hagelväder af småsten och slår ned rundt om henne, så genljuder hvalfvet af ett högt galande, därpå kommer någon baklänges ut genom porten, först ett ben, så en ryggtäfla, så ett hufvud. Det är för att hon i det längsta skall tro, att det är en vanlig gatpojke och ej hennes vän. Rädd har hon ock varit, det ser man på det sätt, hvarpå hon faller ihop händerna, då hon känner igen honom. Men han kan ej spara sig något nöje, och då han skall gå öfver bron vid grafven, stiger han upp på räcket och balanserar framåt. Han slår öfver långt mer än han behöfver, och hon sjunker ihop af rädsla. Men sedan gå de utåt stranden i ypperlig sämja. De leka ej, utan de gå och tala som stort folk. Och det är han, som för ordet. Han vet allt, som händer hela gatan framåt.

»Nu skall ni ock höra en annan händelse. † Det har kommit in en mängd drifved i hamnen, en hel förolyckad träfrakt ligger där och gungar. Det var något för Visbybarnen. Tom Sundling hjälper dem att inbilla Vera, att hon bör söka berga denna ved, som ingen äger. Hennes mor skulle ha ved för många vintrar, om hon kunde få den i land. Genast skyndar Vera ned till hamnen, där drifveden ligger som en stor flotta. Och den lilla stackaren smyger sig öfver en skuta ned i en

roddbåt, och därifrån kryper hon ut på stockarne. Men det blåser friskt från land, hafsvatnet är i strömning ut ur hamnen, lätta stöten, då Vera kommer ned på timret, sätter det i drift, och barnhopen på stranden, som stått och jublat öfver att hon vill släpa till sin mor dessa tunga stockar, börjar skrika af förfäran. Men längs hela hamnkajen ända bort till det trånga utloppet rusar Veras vän, Tom Sundling. Han står ytterst på piren, då hon drifver förbi, och han tar ett för-tvifladt språng ned till henne, ej för att han därmed kan rädda henne, bara därför att han måste vara hos henne. Och de drifva ut till hafs, tätt tryckta intill hvarandra, gråtande båda, ty de se hur det högre vågsvallet därute skingrar plankan efter plankan. Så möta de en seglare, som räddar dem, men de skulle hafva kunnat gå under så, utan att hon riktat en förebräelse till honom, utan att han tänkt annat, än att det var hans första pligt att dö med henne.»

Här gaf fröken Maria Tom en snabb blick, men Tom satt nu så nedböjd, att hon ej såg hans ansikte. Hon vände sig åter till engelsmannen.

»Men nästa dag kan denne ädle riddare inbilla sin dam, att han sett en tvestjärt krypa in i hennes öra. Och hon gråter och jämrar sig till hela skolans fröjd, och säger, att hon känner, att djuret kryper omkring i hennes hufvud, och är i förtviflan, fast påhittet är så gammalt och vanligt, att ingen förstår hur hon kan tro det. Då förbarmar Tom sig äntligen och drager ut tvestjärten ur andra örat med en tång. Och de ha en tvestjärt i tången och visa henne, och hon blir genast glad igen, men hon skall tro på den tvestjärten så länge hon lefver.»

Här afbröt sig den berättande. »Om ni nu hört så mycket, att ni ej mer tänker på detta giftermål, Mr. Stone, så säg det, och jag skall göra slutet kort.«

»Fröken Maria«, svarade Mr. Stone med stränghet, »ni förvånar mig. Jag har aldrig hört något mer rörande. En hjärna, som aldrig kunnat lära sig tvifla, den kallar ni dum. Är ni föröfrigt så viss om, att vi hata dumheten? Kanske vi älska den väl så mycket som visheten. Tror ni ej, att denne hedersman till pojke älskade just hennes dumhet? Se den passar henne, hon har en så söt mun att säga dumheter med, och hon har ett så mildt sätt att förlåta, då han varit stygg mot henne. Tror ni ej, att jag kan förstå, att hon måste vara just sådan. Hennes själ har något främmande vid sig, som vi ej förstå, lät oss bli mer föstående, och vi skola kanske finna, att hennes tankar gå enklare och klarare vägar än våra.«

»Mr. Stone«, sade fröken Maria med varm högtidlighet. »Jag tackar er. Detta är ett godt tal. Nu vill jag genast fortsätta min berättelse. Men jag tycker om er, Mr. Stone, liksom systrarna göra, och därför säger jag er, att ni går här som försynens lekboll. Och kom ihåg att jag sagt er, att jag motarbetar er.«

Därpå sade hon lågt på svenska till Tom Sundling: »Jag hoppas, ni sliter en hund, Tom, där ni nu sitter. Det har ni förtjänat.« Så på engelska:

»Då de äro sexton år, går Tom till sjös, och nu griper en annan man in i Veras lif. Jag ser honom ofta för mig, den lame smeden. Det är något hemskt hos mannen med den stora öfverkroppen och de förlamade benen. Det är fasaväckande,

att se hans starka armar och
det stora hufvudet, som är kalt med
två hårtofsar vid öronen och det mörka,
fårade ansiktet med sotflingor i de bu-
skiga ögonbrynen.

Ni vet, att smedjan ligger på samma
gård, där Vera bor med sin mor. Flickan
har sett smeden allt ifrån barndomen.
Hon är van vid honom, ser ej alls
hur afskräckande han är. Arbetet i
smedjan fångslar henne, hon kommer
ofta dit för att betrakta det Det
gläder henne alltid att se gnistorna spruta fram ur det
hvitglödgade järnet. Hon kan stå i timal och beundra dessa
säkra hammarslag, som aldrig träffa orätt. Smeden är barsk
mot henne som mot alla, och drifver bort henne med ovet,

men flickan kan ej låta bli att komma igen. Det är alltid något att se i smedjan, bönder komma in där för att köpa hästskor, vagnmakaren kommer dit för att sätta på hjulringar. — En dag ryter smeden ej längre åt Vera, utan säger i barsk förtjusning: »Hej du tös, du tycker om smedjan, du skall få bli min hustru, då du blir stor.« Då först blir hon rädd för honom och springer sin väg.

Men förskräckelsen går öfver, och hon vänder åter till smedjan. Den är full af folk, och hon hoppas, att smeden ej skall ha tid att tänka på henne. Men innan hon stått där en minut, knuffar smeden en bonde i sidan och visar på henne. »Se på henne, hon skall bli min hustru.« Hon flyr som en lätt vind, och karlarna skratta bullersamt åt skämtet.

Detta blir sedan hennes lifs ömma punkt. Hon måste oupphörligen vända tillbaka för att se om faran finns där. Ibland låter också smeden bli att säga något, och hon är ur skräcken för ett par dagar. Så kommer hon igen för att se, om det verkligen är öfver, då säger han alltid något.

I alla fall är det ju förlänge sedan klart, att hon skall ha Tom. Hon förstår ej hvad smeden tänker på. Men skrämmer henne gör det.

Så går symaskinen sönder för Veras mor. Den lagas och lagas om igen, men blir ej som förr. Den förfelar stygn, går på sned och gör ett dåligt arbete. Då blir kvinnan utom sig af oro, hon tror, att hon skall förlora alla kunder och att de skola dö af svält, hon och Vera. Då kommer smeden och lofvar henne en ny symaskin, om han får Vera.

Hon strider nog emot, men till sist ger hon dock vika. Ingenting i världen kan fresta henne så som en ny maskin,

dessutom, ser ni, tycker hon nog om dottern, men hon räknar henne ej för något. Hon har aldrig hoppats på ett godt gifte för henne.

De afgöra allt i stor hemlighet däruppe vid smedjan. Vi systrar veta ej af något, förrän det lyser i kyrkan. Vera själf går med på allt, utan att försöka ett motstånd. Tom är borta, och då kan hon ej gå till någon för att få hjälp. Hon är så ung, så ung. Bara sjutton år.

Då Tom kommer hem, är hon således redan gift. I förstone gör det ej stort intryck på honom. Han har brukat tala om henne med de andra sjömännen som den dumma flickan, hvilken hängde efter honom. Jag har hört att Tom varit en rolighetsminister på fartyget, tack vare alla de historier, han hade att berätta om sin käresta. Men det låg ändå någon kärlek under, ty han tyckte om att tala om henne, han skröt med hennes dumhet, då han ej kunde skryta med hennes vishet. De, som äro kloka, äro i Toms ögon simpelt och tarfligt folk i jämförelse med hans dumma flicka.

»Men då Tom kom hem, hade han en liten smula samvetsqual. Och att nu gå omkring med henne som sin fästmö, då han skrattat så mycket åt henne, föreföll honom förargligt. Därför blir han ej så djupt sorgsen, då han först hör, att hon är gift.

»Men sedan kommer där en tomhet öfver honom och en längtan. Han går och vändas. Han äger ingenting i hela världen, då han ej har henne att skydda och herska öfver. Då han är ensam, sträcker han ut armarna och ropar på henne. Och han går till hennes mor och gråter. Den unga karlen låter den stackars kvinnan höra sanningen. Han säger henne,

att hon er hjärtlös, att hon sålt sitt barn, att Vera är värd så oändligt mycket mer än han.

»Bäst han håller på med detta, står Vera inne i rummet. Han gråter, då han ser henne, och hon drar honom med sig in i kammaren, rummet, där ni nu bor, Mr. Stone, och tröstar honom på sitt ljuft oförståndiga sätt. Tom Sundling, Mr. Stone, har själf berättat mig hvad hon sade.

»Hvad gör det egentligen, att hon är gift. Hela skilnaden er ju att hon nu lagar mat både åt smeden och modern. Men hon har ändå godt om tid. Han kan nog komma till dem, som förut, och hon finge nog gå ut och gå med honom«.

Då måste han skratta åt, att hon är lika dum som förr, hvarpå allt synes återkomma på den gamla foten. Men då Tom kommer sig litet tillrätta i hemmet, märker han nog att intet kan bli som förr. Så snart han kan, ger han sig ut på ny långresa. Men då han kommit riktigt långt bort, byter han om skepp för att komma raskt hem igen. Han kan ej lefva så där långt borta från henne.

Då han äntligen är hemma i Visby igen, hör han öfverallt talas om hur elak Vera blifvit, sedan hon gift sig med den lame. Hon går på jagt efter fattiga gäldenärer, passar på, just då de äga något, som de hoppats kunna göra sig en glad dag för. Hon ger sig af utåt landsbygden för att sitta som vakt på utmätningssauktioner och drifva upp priset på varor, som eljest skulle gått bort för så godt som intet, och skänkts tillbaka till ägaren.

»En söndagseftermiddag ser Tom henne på bönen i bedhussalen. Hon kommer sedan predikanten börjat tala, går med knarrande skor fram till en af de främsta bänkarne, tappar

psalmboken hårdt i golfvet och börjar prata med en af grannarna. Hon bär sig så störande åt, ja, jag såg henne också jag, att predikanten stannar och ser på henne. Men hon fortfar på samma sätt och föredraget håller på att gå i stycken. Då reser hon sig upp, liksom vill hon säga, att detta ingenting var att höra på och går sin väg. Folk talar sedan mycket om detta. Vi systrar veta ju genast, att det är henne inlärdt af den lame. Pastorn har en gång förmanat honom för hans elakhet, och nu vill han hämnas.

»Ni kan tro, Mr. Stone, att den lame är elak. Hans elakhet har varit mer maktlös förr, till följd af sjukdomen, men nu har han skaffat sig en, som kan utföra hvad han uttänker. Och hon bara lyder. Tom och äfven andra, äfven jag, Mr. Stone, säga till henne, att hon ej får låta tvinga sig till det, som är orätt, men det finns ingenting, ingenting i världen, som hon fruktar så, som hon fruktar smeden. Tom tror, att hon skulle mörda honom, om mannen ville det.

Och han får visshet om att en stor förfäran är i antågande för honom. Denna människa utan vilja eller förstånd skall låta bringa sig i fördärfvet.

Smeden har vid denna tid ett nytt slaganfall. Sedan kan han ej mer föra släggan och under overksamheten blir han allt elakare.

Tom finner nu, att det sprides ett styggt rykte om hans syster genom hela staden. Vi hjälpa honom att spåra skvallret till dess källa och finner, att det utgått från smedjan. Men ingen har hört smeden säga något, det är bara hans hustru som pratat.

Tom har nog väntat slaget, men han känner det djupt i

alla fall. Han tänker, att det är bäst att ej söka träffa Vera vidare, och han ser henne ej på åtta dagar.

Å andra sidan gör han, hvad han kan, uttyder och förmildrar. Och han skall åtminstone ej mer helt lämna denna viljelösa stackare. Han tar plats på en af de ångbåtar, som gå mellan Stockholm och Visby, och slipper sålunda att vara från hemmet mer än ett par dygn i sänder.

En kväll råkar han henne emellertid hos systemern. Vera kommer in helt förgråten, kastar sig ned på knä och ber om förlåtelse. Toms syster är hård mot henne, ingen hade rätt barmhertighet med henne under denna tid. Tom står tyst och hör på, till dess hon tiggat sig till en snäf förlåtelse, då följer han henne hem.

På vägen tigger han och ber, att hon skall vara stark. Då öppnar hon sitt hjärta för honom som fordom, och han förstår hvad hennes lif är. Den sjukas onda lynne hviskar och hväser alltjämt omkring henne. Hans elaka infall äro tusen, och värst pinar han henne med att han ämnar göra Tom olycklig för hela lifvet.«

»Nu, Mr. Stone«, frågade fröken Maria, »har ni nu hört nog?«

»Har ni aldrig«, svarade Mr. Stone nästan med häftighet, »hört talas om ett väsen, som är för fint för sin omgivning. Under dessa dagar har hennes blotta närvaro skänkt mig lyckan. Skall jag låta henne gå, därför att hon varit för vek, för att man mishandlat hennes vilja, gjort henne tokig af skrämsel.«

De tre gamla damernas ansikten lyste upp af välbehag. Fröken Maria fortsatte utan alla anmärkningar.

»Då Tom förmått henne att bekänna, att det är för hans skull hon fruktar, kan han ock lugna henne. Han säger henne, att honom kan ingen skada, för dess skull behöfver hon ej lyda mannen.

Nästa dag lär hon ock ha sagt detta till den lame och då får denne ännu ett slaganfall. Sedan är hon så förskrämd, att hon ej vågar annat än lyda. Men smeden är nu så förstörd, att han ej kan röra en lem, tala och äta är allt han kan.

Så kommer det slag i slag. En morgon, då Tom kommer iland, får han höra att smeden är död, en stund därefter berättas det för honom, att Vera dödat mannen, så kommer en och säger, att hon redan är afförd till häktet«.

Fröken Maria höll inne ett ögonblick. Den ene af hennes åhörare, hon visste ej hvilken, hade dragit ett andetag tungt som ett stönande. Till det yttre voro de båda lika orörliga. Tom alltjämt hängande framöfver soffan, så att ansiktet ej syntes, engelsmannen rak, stel, men nästan växande.

»Smeden«, fortfor fröken Maria, »hade tvungit henne att tidigt en morgon föra honom ned till hafvet. Hon har kört honom dit ned på en dragkärria, satt ned honom i en båt och rott ut ur hamnen med honom. Då de äro nog långt ute, har hon måst hjälpa honom öfver båtkanten ned i sjön.

Mannen var trött vid lifvet, därom var ingen fråga, men helt säkert hade han planlagt sin död så, att hustrun skulle bli misstänkt för mord. Hvar och en visste, att han ej kunde komma i sjön utan hjälp. Och om det var så, att han ville göra Tom en obotlig olycka, har han lyckats.

Ty Tom, Mr. Stone, kan ej komma förbi detta. Det är som en mur, han stöter emot hvar gång han vill tänka på

lycka. Ej så dock, att han tror, at Vera dränkt mannen af sin egen vilja. Han vet nog, att det bara är i idiotisk lydnad hon gjort det. Han tror, att det är sanning, att mannen befallde henne göra det.

Men han har blifvit rädd för henne. Hon kan ju lockas till allt. Det är omöjligt att göra en sådan kvinna till sin hustru. Hon har ej förstånd, hon har ej vilja.

I alla fall är det Tom, som stått henne bi. Det blef rättegång och det var troligen på grund af hans vittnesmål, som hon blef frikänd. Han hjälpte henne redbart och ihärdigt, till dess hon var fri igen. Då säger han henne att nu måste det vara slut mellan dem. Han vill ej mer se henne. Detta, som hon gjort, skiljer dem för alltid.

Han nekar ej till, att han ännu har henne kär, men Tom är efter dessa svåra sorger en trött och öfvermogen man. »Det skulle göra mig galen, att folk hade ondt att säga om min hustru«, säger han. »Aldrig skulle jag kunna lita på henne.« Och han besluter sig för att ej uppsöka henne i hemmet, och att se åt annat håll, då de mötas på gatan, ty hon är ändock en frestelse.

»Hon underkastar sig som vanligt. Smedjan blir såld, och hon flyttar åter hem till sin mor. Och trots allt, som händt henne, är hon alltjämt otroligt ung. Barnet sitter fast i henne. Tom är gammal i förtid för hennes skull, men hon glömmar och blomstrar.«

Fröken Maria hejdade sig och betraktade sina åhörare, båda borta som i en dröm. Engelsmannen spratt först upp, han lyfte hufvudet och sade, pekande på sjömannen: »Tom Sundling, han där är Tom Sundling,«

Den gamla nickade jakande, därpå fortsatte hon med stor högtidlighet.

»Nu är den tredje mannen kommen in i Veras lif. Han är en främling, en utländig, kan ej en gång tala med henne, han har gjort henne sitt giftermålsanbud utan att känna hennes historia. Hon har befallt Tom att låta honom veta den. Det är ett märkligt drag, det kan betyda en god del. Ingen af oss har sett mycket af henne på länge. Har hon utvecklats sig, har hon börjat tänka öfver sig själf? Ingen af oss har rätt at inverka på Mr. Stones beslut, nu sedan han vet allt, men innan han bestämmer sig, är det Toms plikt att låta honom veta hvilket intryck hon gjorde, då han åter såg henne.«

Tom Sundling såg upp. »Då jag sade henne, att engelsmannen ville ha henne, sade hon, att hon ej ville lura sig på någon. Jag sade, att han ej kunde behöfva veta mer, än att hon var enka, det var nog, då han förde henne bort till ett främmande land. Hon sade, hon förstod, jag var så ifrig på detta, för att jag ej skulle behöfva tänka på henne . . .«

Tom tystnade, orden stockade sig i halsen på honom, han sjönk ihop i slö orörlighet som förut.

Det var tyst en hel minut i fröknarnas lilla förmak. Alla betraktade Tom Sundling. Denne satt i tung, hopplös orörlighet, kännande hvad de andra väntade af honom, men ur stånd att göra det.

»Ni ser, han kan ej komma förbi det«, sade fröken Maria, talande om Tom, som om en som sofver.

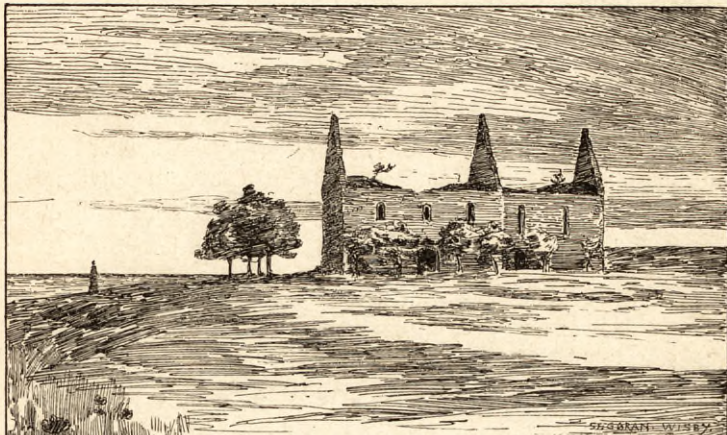
Mr. Stone reste sig och talade om mannen som om en som var död, en med hvilken man ej mer räknar.

»Jag beklagar mannen«, sade han, »han har gått miste

om lyckan. Han har gått miste om att få utbilda en fin, mjuk själ, som tillhörde honom. Jag förstår honom, men jag beklagar honom. För min del . . .«

Och under det ögonblicks paus, som följde, var det som om en röst sakta eftersade det engelska, »for my part.«

»För min egen del«, sade engelsmannen, och han hade nu vuxit så hög han kunde bli, »så minns ni fröken Maria, hvad jag sade er om hennes hand på min handled. Hon är den, som blifvit mig gifven. Hon är mig förebådad från min barndom, skulle jag öfverge henne, sedan jag funnit henne? Jag skall föra henne med mig till mitt land, och jag skall ha glädje omkring mig i alla mina dagar.«

Denna natt sof Mr. Stone på hotellet, men i god tid nästa förmiddag gick han upp till det lilla huset under ringmuren. Han öppnade dörren och såg in. Modern satt vid fönstret med sin symaskin, hon tycktes ej märka honom, dottern stod vid spiseln, han vinkade åt henne, och hon kom ut till honom.

Nu handlade han efter bestämd plan. Han visste aldeles hur allt skulle tillgå. Han förde henne med sig utom staden utom ringmur och grafvar. Där stod en ruin ensam ute, det var något tilltalande i att den vågade stå där ensam, utan att skyddas af muren. Och rundt om ruinen var ett fält, som liknade fantasiens hafsbottnen, mer än allt annat i Visby. Hela fältet var

skarpt, skrikande blått af stora, stela örter, hvilkas styfva stjälkar voro helt klädda med blå blommor. Men midt ibland det blå nickade eldröd vallmo, stickande fram så lysande som om den varit eldflammar. Helt nära reste kalkberget sina skrofliga afsatser och på dessa lågo lösbrutna block, som man i den obestämda dagern kunde få till att föreställa hvilande hafsdjur. Och öfver alltsamman denna lätta sväfvande dimma som med fina rotträdar tycktes suga näring ur jorden.

Allt gick, som han ville det. Hon satte sig på en sten, och han låg vid hennes fötter. »Vineta, Vineta«, sade han och tecknade åt henne, att hon skulle sjunga. Och han slöt ögonen, medan hon sjöng, sugande i sig hennes väsen med sången, med hvarje nerv, kännande ljufheten i hennes närvaro. Ah, hvad hon var kär och dyrbar för honom!

Men plötsligen upphörde hon att sjunga. Han såg upp och fann, att hon satt orörlig och tryckte händerna mot hjärtat, medan ögonlocken långsamt sjönko. Munnen hade öppnat sig som för att skrika, men skriket kom ej. Det var som om allt hos henne stelnat.

Hon kunde ej uthärda mer, hon ville höra sitt öde. Ah han, som pinat henne med att vänta. Och om han förut tviflade på, att denna märkliga Vineta kärlek ej var den äkta, den verkliga kärleken, visste han nu, att han ej behöfde tvifla mer. Han älskade, ty han kände hennes lidande.

Han var genast uppe, lutade sig öfver Vera, talade, men som hon ej förstod tal, hade han skaffat en ring. Han tryckte den på hennes finger, och nu förstod hon.

Han förstod henne nog. Det var ej kärlek, det var upp- rättelse. En man, som kände hennes historia ville göra henne till sin hustru. Den, som hela sitt lif varit förkrossad och föraktad, måste ju känna så. Dock skulle han önskat, att hon ej blifvit så bullersamt glad, att hon ej varit så trälaktigt ödmjuk. Det var så tydligt, att hon ej hade ett spår af kärlek för honom.

Men det hufvudsakliga var ju, att hon tagit emot hans ring. Nu hade han fått tillfälle att så småningom göra henne till sin. Han lade sig åter ned för hennes fötter, och hon sjöng visan till slut. Hon sjöng ock andra visor. Han låg åter och insöp lyckan. Hvad han var lycklig och hvad han skulle bli det än mer, då han lärt henne att älska!

Sedan vandrade de hem arm i arm. Hon var spelande munter, talade med honom, och han inbillade sig nästan att han förstod. Då de voro hemma vid smedjan, kom en man emot dem. Det är Tom, och då hon ser honom, stannar hon liksom hjälplös och bara räcker fram mot honom handen, på hvilken engelsmannens ring blänker. Men Tom har hela an- letet sammandraget af värkande ångest, han skrattar hårdt, då han ser den nya blänkande ringen, rycker den af fingret och kastar den i gatan. Sedan rycker han ock kvinnan till sig, drar henne med sig, som om hon varit en förrymd hund, och går bort med henne, lämnande Mr. Stone ensam, förbi, ur stånd att begripa hvad som händt.

Detta var på förmiddagen af dimmans fjärde dag och med detta var hennes välde slut. På kvällen lyfte hon.

Tom uppsökte Mr. Stone längre fram på dagen och för-

klarade honom. Allt hade vaknat upp hos honom, då han fått se Vera, och värst hade det varit, att han måst höra så mycket om henne. Nej värst hade det varit, att en annan älskat henne mer än han. Hela natten hade han varit vild af lidelse. Han hade måst öfvervinna sin fruktan, kunde ej lämna henne åt en annan. »Och det är mig, hon alltid tyckt om«, sade han till sist.

De tre fröknarna komma ock för att söka Mr. Stone. De voro strålande. »Det är ni, som gjort det, ni, som sammanfört dem«, sade de till honom. »Vi gjorde ingenting, fast vi ärligt motarbetade er. Ni tände elden på nytt. De äro skapade för hvarandra dessa två, de tillhöra hvarandra. Ni har gjort ett godt verk«.

Mr. Stone kom sålunda att lämna Visby på kvällen på samma gång som dimman. Vid utseglingen såg han Visby för första gången. Det var en helt liten stad, det var en mängd röda tak och en del grönt. Ringmurens torn sjönko ned från sin jättehöjd, trappgafflarna voro märkligt få, ruinerna försvunno bland de röda taken. Och landskapet därutanför var på det hela taget tröslöst grått och flackt.

Men han brydde sig ej stort om utsikten. Han endast frågade sig hvarför, hvarför? Om han kommit endast för att sammanföra dessa två, hvarför hade då hans kärlek blifvit så stark? Kunde det ej hafva gått med mindre? Hvarför behöfde han känna en tomhet, som brände lik stark köld, ett lidande, en förtviflan?

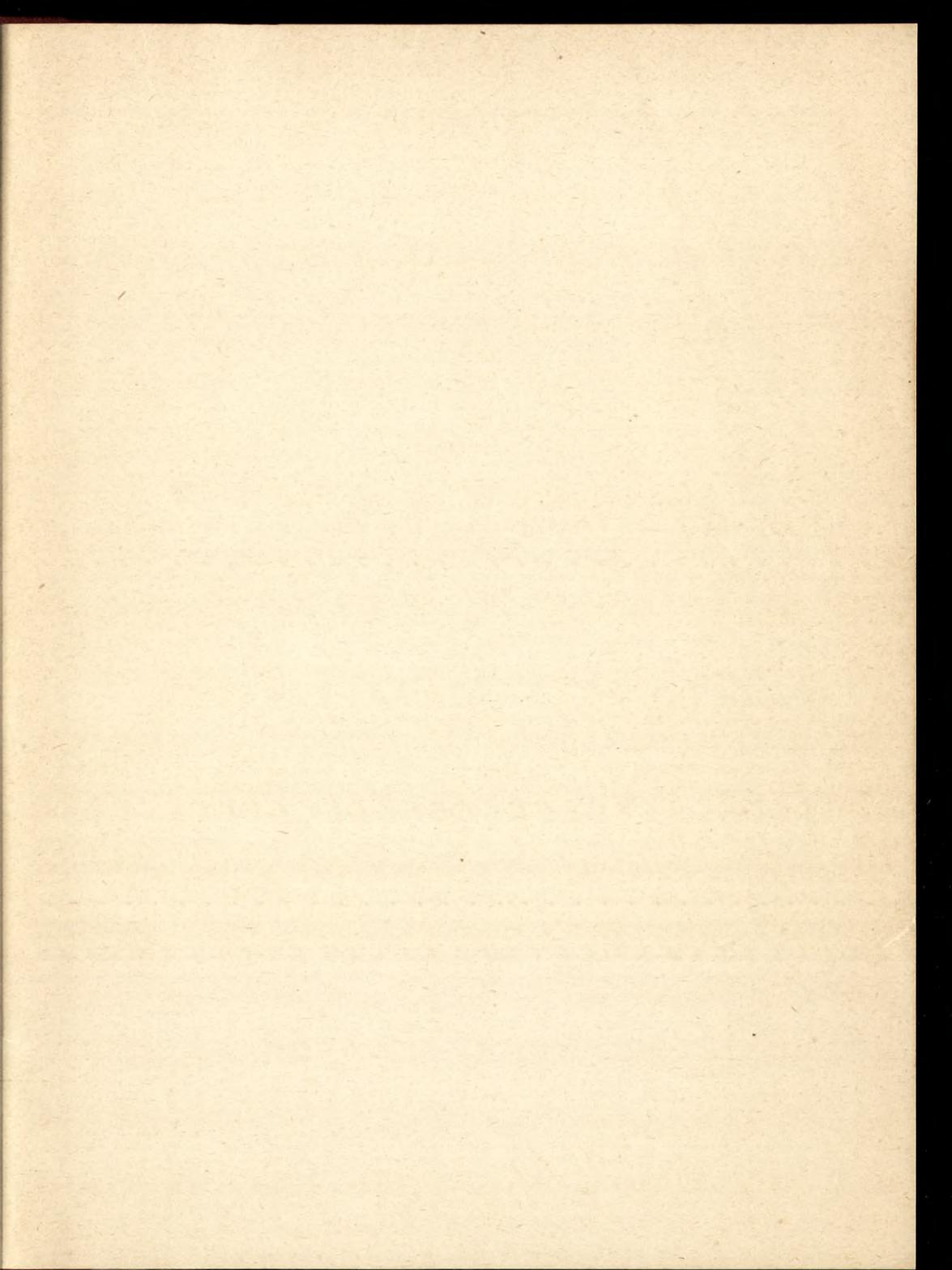
Han vände sig åter mot hafvet. »När«, sade han, »när ämnar du upphöra att förfölja mig?«

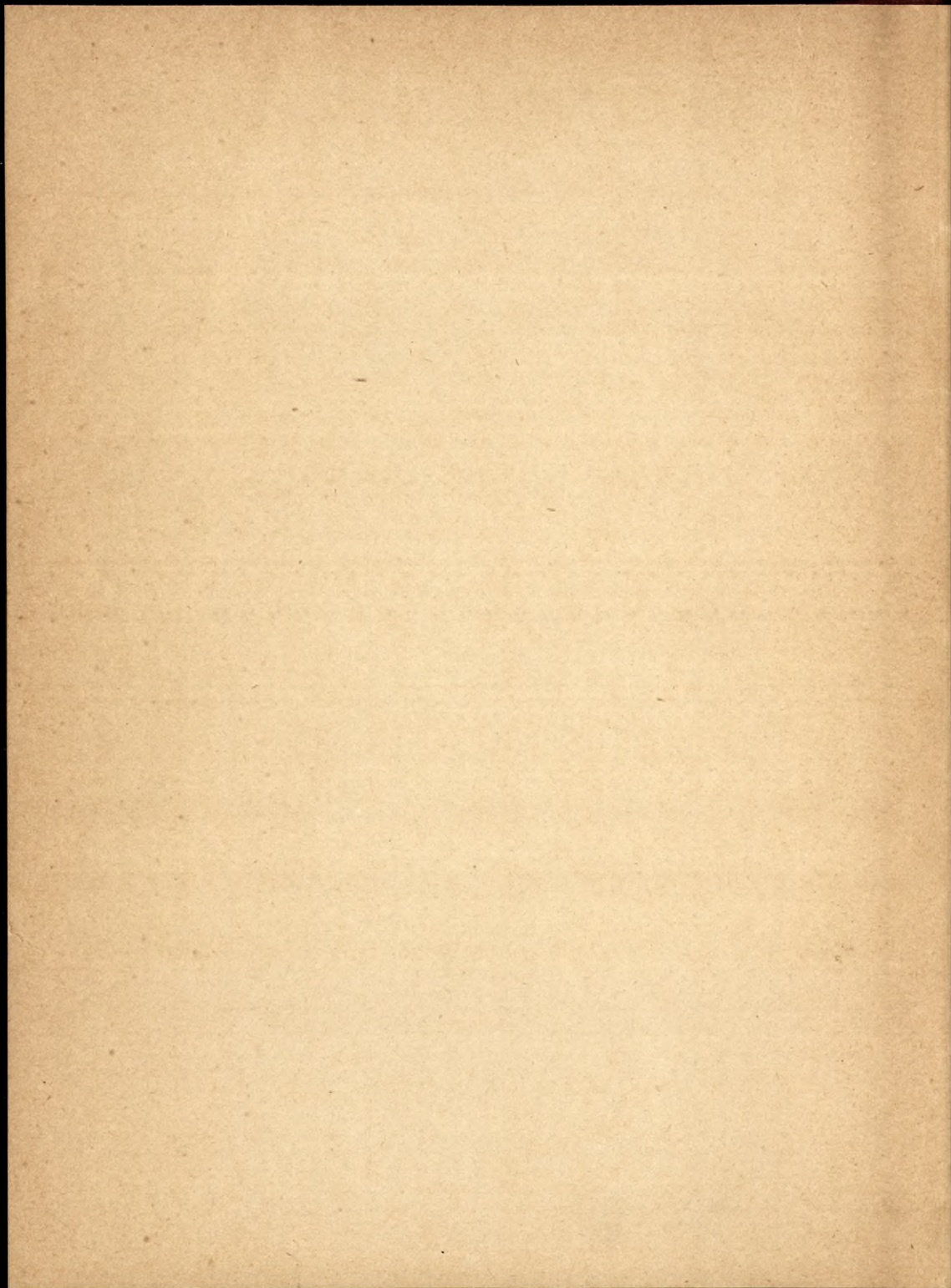
Det dröjde någon tid innan han upptäckte, att han gjort hafvet orätt. Det är ej på verklig, lefvande lycka, dess sago- stad har att bjuda, endast på ett upprepande af det gångna. Hafvet hade gjort honom till ett barn, det hade gifvit honom hemmets ljufhet, det hade låtit en sval hand lägga sig om hans handled. Hvad mer vågade han begära?

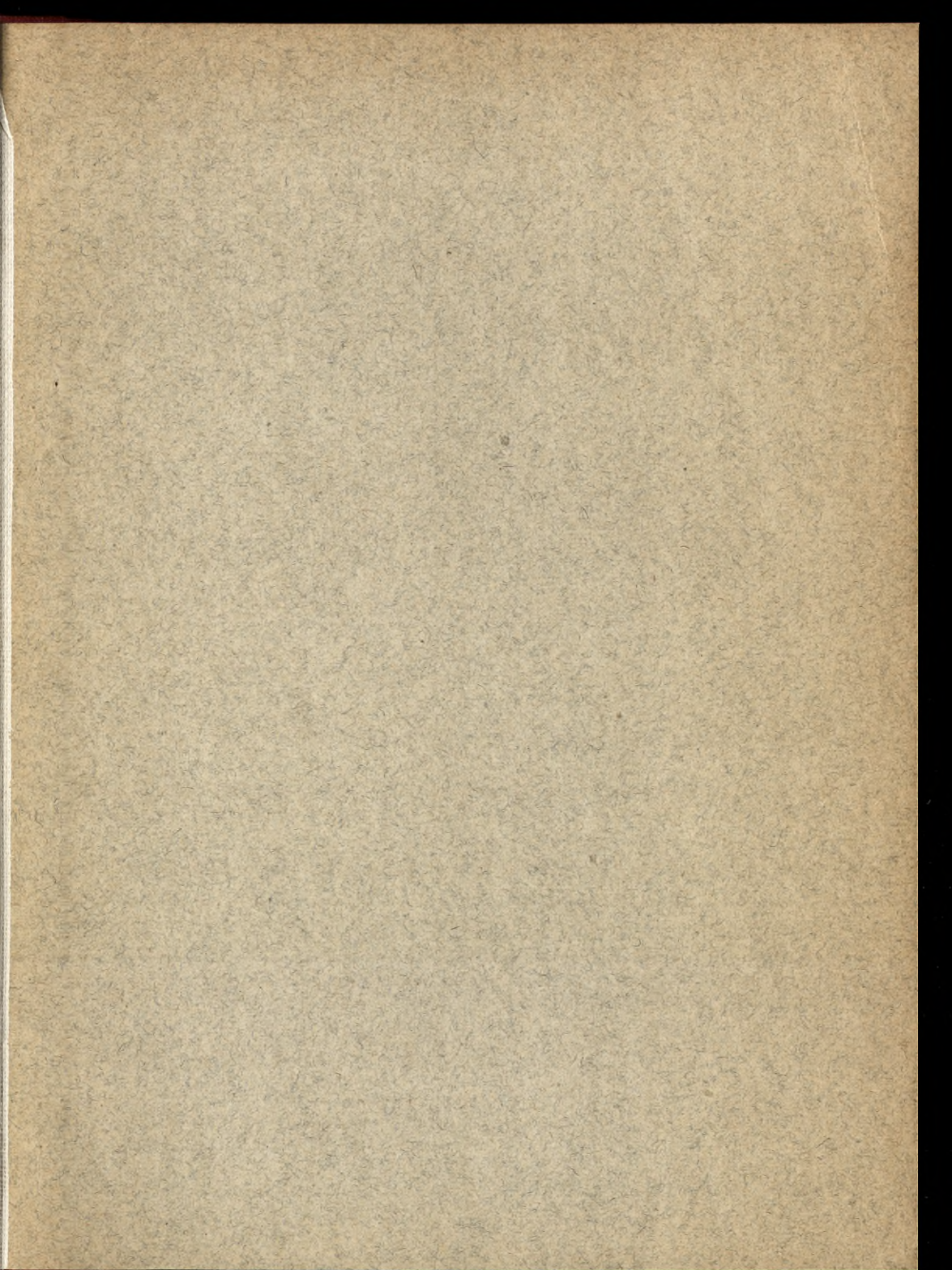

lv. 1933

722

W. W.
P. M.